

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут філології
Кафедра Близького Сходу

ПРОГРАМА ВСТУПНИХ ІСПИТІВ
ДО МАГІСТРАТУРИ
(перська мова та література)

Укладачі:

доц. Малецька Т.Ф.

доц. Мазепова О.В.

Київ – 2013

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступники до магістратури повинні мати рівень мовної та лінгвістичної компетенції в межах повного курсу навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, орієнтуватися в питаннях загального мовознавства та літературознавства, теорії фахових мов та літератур. З метою контролю рівня сформованості лінгвістичної та мовної компетенції проводиться іспит.

Форма іспиту – усно-письмова. Екзаменаційний білет включає такі різновиди завдань:

1. Теоретичне питання з мовознавчої тематики.
2. Теоретичне питання з літературознавчої тематики.
3. Робота з текстовим матеріалом.

I. Загальна характеристика перської мови

Місце перської мови в генеалогічній та типологічній класифікаціях мов світу.

II. Фонетика і графіка

Склад та артикуляційна класифікація голосних та приголосних перської мови. Фонетичні одиниці у мовному потоці. Комбінаторні та позиційні звукові зміни. Склад, типи складів і складорозподіл у перській мові. Фонетична характеристика перського наголосу. Синтагматичне членування перського мовлення. Перський алфавіт та його походження. Особливості транскрибування.

III. Морфологія

Типологічні особливості перської словозміни. Структура словоформи і типи афіксальних морфем. Аналітичні способи вираження граматичних значень. Аналітизм і синтетизм у системі перської мови. Семантична структура словоформи.

Частини мови у сучасній перській мові. Критерії ідентифікації частин мови. Розмежування іменників та прикметників. Проблема розмежування інших частин мови. Система частин мови у сучасній перській мові.

Іменник. Загальна структурно-семантична характеристика. Семантика іменників. Лексико-граматичні класи іменників. Граматичні категорії іменників. Категорія числа. Словотворча функція множини. Категорія видільності. Категорія істот/неістот. Словотвір іменників. Функції іменників у реченні. Класифікація іменників в іранських граматиках.

Прикметник. Загальна характеристика, семантична класифікація та функції. Якісні прикметники. Відносні прикметники. Функції. Граматична категорія ступенів порівняння прикметників. Словотвір прикметників. Функції прикметників у реченні. Класифікація прикметників в іранських граматиках.

Прислівник. Структурні типи прислівників та способи їх утворення. Прислівники – фразеологічні словосполучення. Класифікація прислівників за

значенням. Класифікація прислівників в іранських граматиках.

Займенники. Семантична і структурна характеристика. Особові займенники. Злиті (або присвійні) займенники. Вказівні займенники. Питальні займенники. Визначальні займенники. Визначально-зворотні займенники. Неозначені, займенники. Заперечні займенники. Взаємні займенники. Проніміналізація. Використання інших частин мови у функції займенників. Класифікація займенників в іранських граматиках.

Числівники. Означено-кількісні, неозначено-кількісні та розподільні числівники. Дробі та проценти. Нумеративи. Порядкові числівники. Специфіка числівника в іранських граматиках.

Дієслово. Словотворчо-морфологічна структура дієслів. Прості (правильні, подібно правильні та неправильні; похідні та непохідні), префіксальні та складні (зв'язувальні, допоміжні та компонуєчі) дієслова. Структурно-семантична типологія складних дієслів. Лексико-граматичні класи дієслів. Граматичні категорії дієслова. Неособові форми дієслова: інфінітив, дієприкметники. Іранські класифікації перського дієслова та його неособових форм.

Службові частини мови. Основні та похідні прийменники. Післяйменник -gā. Морфологічна структура та функціональні різновиди сполучників. Сурядні та підрядні сполучники. Загальна характеристика часток. Класифікація часток за значенням. Загальна характеристика та класифікація вигуків за значенням. Особливості перської граматичної термінології.

IV. Синтаксис

Особливості синтаксису перської мови. Способи синтаксичного зв'язку слів у словосполученнях і реченнях. Типи словосполучень.

Просте речення. Формальна і смислова організація простого речення. Класифікація речень за складом їх членів. Поширені і непоширені речення. Повні і неповні речення. Двоскладні і односкладні речення. Комунікативно-смислова структура речень. Розповідні, питальні, спонукальні та окличні речення. Головні та другорядні члени речення. Підмет і присудок. Другорядні члени речення. Додаток і його різновиди. Означення. Види обставин.

Складне речення. Складносурядне речення. Складнопідрядне речення. Типи складнопідрядних речень. Безсполучникові складні речення.

V. Лексикологія перської мови

Етимологічний аспект сучасної перської лексики. Основні шляхи розвитку словникового складу. Слова іранського фонду. Мовні контакти у минулому і сьогодні. Лексичні запозичення у доісламську добу. Арабські запозичення. Тюрксько-монгольські запозичення. Французькі, англійські та російські запозичення.

Процеси калькування і структурні типи кальок. Особливості калькування як словотворчого процесу. Питання адаптації запозичень. Переосмислення, розширення і звуження значень запозичених слів.

Роль словотвору у формуванні сучасного словникового складу перської мови. Афіксація. Напівафіксація. Транспозиція. Словоскладання.

Лексикалізація словосполучень.

Соціолінгвістичний аспект сучасної перської лексики. Взаємовідношення книжно-літературної та діалектної лексики. Процес демократизації книжно-літературної перської мови.

Проблема термінології і іранський мовний пуризм. Шляхи розвитку термінологічного фонду. Запозичення. Калькування. Словотвір. Лексикалізація словосполучень. Термінологізація.

Соціально-стилістичні аспекти слововживання. Стилістичні шари лексики. Евфемізми і питання соціально-стилістичної синонімії.

Фразеологія. Структурно-семантичні типи фразеологізмів. Афористичні фразеологізми. Власне фразеологізми. Фразеологічні стійкі сполучення. Ідіоматичні стійкі сполучення.

Лексикографія. З історії перської лексикографії. Основні лексикографічні характеристики тлумачних словників. Лексичний склад і структура. Розробка словникової статті.

VI. Історія перської мови

Іранська філологія в історичному аспекті. Вивчення іранських мов у світовій та вітчизняній іраністиці.

Поняття про групу (родину) іранських мов. Загальний огляд групи (родини) іранських мов. Класифікація іранських мов. Стародавні та сучасні іранські мови. Група іранських мов як результат історичного розвитку діалектів спільної іранської мови-основи.

Іранські мови та їхнє місце серед індоєвропейських мов. Сучасні уявлення про формування індоєвропейських мов та виділення з-поміж них іранських мов. Ареал розповсюдження іранських мов у різні історичні епохи. Періодизація історії іранських мов.

Давньоіранська мовна доба. Джерела для вивчення історії давньоіранських мов. Розселення іраномовних племен у давньоіранську мовну добу. Аріомовні племена у Середній Азії.

Загальна характеристика давньоіранських мов. Фонемний склад. Наголос. Морфологічні відомості. Семантико-граматичні відомості. Граматичні розряди слів. Категорії роду, числа, відмінку імен. Категорії особи, стану, способу, часу та виду дієслів.

Давньоперський клинопис. Давньоперські клинописні пам'ятки. Історія відкриття та дешифрування. Зміст написів та історичний контекст їх створення. Бегестунський напис. Походження клинопису та його мовні особливості. Значення давньоперських написів як історичного джерела.

Авеста. Авеста як найдавніша пам'ятка іраномовних народів. Зміст та історія дослідження Авести. Мова Авести – найдавніша з відомих іранських мов. Мовні особливості та шари Авести. Значення Авести як історичного джерела.

Середньоіранська мовна доба. Історично засвідчені 7 середньоіранських мов: пеглеві (середньоперська), парфянська, согдійська, бактрійська, хорезмійська, аланська, сакська. Наслідки завоювання Персії Олександром Македонським. Держава Селевкідів. Греко-бактрійське та Парфянське

царство. Держава Сасанідів.

Загальна характеристика середньоперської мови. Загальні відомості. Пехлевійське та маніхейське письмо. Фонемний склад. Наголос. Семантико-граматичні відомості. Огляд пам'яток середньоперської мови.

Новоіранська мовна доба. Ісламізація Ірану. Історичні умови, що сприяли розвитку літератури новоперською мовою. Формування арабо-іранського літературного синтезу. Граматичні особливості перської мови доби класичної літератури. Діалектна основа перської мови класичного періоду. Сучасна таджицька, перська та мова дарі - різновиди перської мови класичного періоду.

Ірансько-українські мовні контакти. Історичний контекст іранської присутності у Причорномор'ї. Іранський інгредієнт в етногенезі слов'ян. Іранські гідроніми України. Іранські ізоглоси слов'янських мов. Ірано-слов'янські мовні паралелі.

VII. Історія перської літератури

Давньоіранська література

Авеста. Міфологія в Авесті. Структура гімну. Редагування Авести і коментарі до неї. Епічні та історичні перекази.

"Книга діянь Ардашира Папакана". Сасанідська придвірцева пісенна традиція. Виникнення перської поезії. Бахрам Гур, Барбад. Зв'язок пісенної традиції з календарними святами стародавнього Ірану.

Класична перська поезія. Література Ірану часів арабського завоювання. Арабо-іранський літературний синтез. Трансформація арабської поезики на іранському ґрунті. "Бундахішн", "Денкард", "Дагестан-і меног-і храд". Поетичні антології тазкере.

Ранній період формування літератури новоперською мовою. Придвірцева перська поезія. Рудакі, Шагід Балхі, Дакікі, Рабія Кіздарі, Кісаї, Фердоусі.

Творчість Фаррухі і Манучегрі.

Жанрова система перської класичної поезії. Жанр рубаї в перській літературі. Еволюція газелі у X-XIV ст. Месневі. Касида. Перська класична поезика. Рашід ад-дін Ватват.

Творчість перських класиків X-XV ст. О.Хайям, Нізамі, Санаї, Сааді, Амір Хосров Деглеві, Гафіз, Джамі. Найяскравіші суфійські поети: Санаї, Аттар, Джалал ад-Дін Румі.

Теорія стилів у перській літературі. Хронологічні рамки та художні особливості кожного стилю. Династійний принцип періодизації перської класичної літератури.

Перська класична поезія в українських перекладах та дослідженнях.

Середньовічна проза XI – поч. XIII століття. "Кабус-наме", "Чотири бесіди", "Синдбад-наме", "Туті-наме". Зародження та розвиток жанру дастану.

Література Ірану періоду пізнього середньовіччя. Переміщення культурного центру іраномовного світу до імперії великих Моголів. Становлення нового стилю – індійського. Творчість Саеба Тебрізі.

Література Ірану XVIII ст. Літературний рух Базгяшт. Творчість Муштака. Літературний гурток Фатх Алі-шаха.

Література Ірану ХХ ст. Розвиток прози. Алі Акбар Деххода, Мошфек Каземі, Мохаммад Джамаль-заде, Бозорг Аляві, Садек Чубак, Бехазін.

Перська поезія "ш'ере ноу" («нова поезія»). Німа Юшідж, Надер Надерпур, Ахмад Шамлу, Сохраб Сепехрі. Сімін Бехбанані, Форуг Фаррохзад.

Перська поезія після Ісламської революції 1979 р.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(з блоку мови)

1. *Гладкова Е.Л.* Учебник персидского языка. – М., 1999.
2. *Иванов В.Б.* Учебник персидского языка. Часть 1. – М., 1999.
3. *Короглы Х.* Персидские пословицы, поговорки и крылатые слова. 2-е изд. – М., 1973.
4. *Макаев Э.А.* Проблема индоиранского языкового единства. – М., 1971.
5. *Миколайчик В. И.* Основы теоретической грамматики персидского языка. Курс лекций. – М., 1980.
6. *Молчанова Е.К.* Среднеперсидский язык // Языки мира. Иранские языки. I. Юго-западные иранские языки. – М., 1997.
7. *Овчинникова И.К., Мамедоев А.К.* Учебник персидского языка. – М., 1966.
8. *Оранский КМ.* Введение в иранскую филологию. – М., 1988.
9. *Оранский ИМ.* Иранские языки в историческом освещении. – М., 1979.
10. Основы иранского языкознания. Т.1. Древнеиранские языки. – М., 1979. Т. 2. Среднеиранские языки. – М., 1981.
11. *Пейсиков Л.С.* Вопросы синтаксиса персидского языка. – М., 1959.
12. *Пейсиков Л.С.* Лексикология современного персидского языка. – М., 1973.
13. *Пейсиков Л.С.* Очерки по словообразованию персидского языка. – М., 1973.
14. *Поляков К.И., Носырев А.А.* Учебник персидского языка. – М., 2000.
15. *Поляков КМ.* Персидская фонетика. Опыт системного исследования. – М., 1988.
16. *Расторгуева В.С.* Краткий очерк грамматики персидского языка // Миллер Б.В. Персидско-русский словарь. – М., 1953.
17. *Рубинчик Ю.А.* Грамматика современного персидского литературного языка. – М., 2001.
18. *Рубинчик Ю.А.* Грамматический очерк персидского языка / Персидско-русский словарь. Том 2. – М., 1985.
19. *Рубинчик Ю.А.* Лексикография персидского языка. – М., 1991.
20. *Рубинчик Ю.А.* Основы фразеологии персидского языка. – М., 1981.
21. *Тищенко КМ.* Иранські ізоглоси слов'янських мов // Східний світ, №1-2, 1994.
22. *Шарова Е.Н., Левковская Р.Г., Иванов В.Б.* Курс персидского языка. – М., 1983.
23. *Шойтов А.М., В.Б. Иванов.* Учебное пособие по персидскому языку. – М., 1990
24. 1369 جلد، تألیف: دکتر یدالله ثمره، تهران، آموزش زبان فارسی، در
25. 1372 حسن احمدی، اسماعیل حاکمی. زبان و نگارش فارسی، تهران،
26. 1376 درس فارسی برای فارسی آموزان خارجی (دوره مقدماتی). مؤلف: تقی پورنامداریان، تهران،
27. دستور زبان فارسی به همراه تعریف انواع شعر و بعضی از صنایع ادبی، تألیف: مهدی معینیان، 1369 تهران،
28. دستور زبان فارسی، تألیف: دکتر پرویز نائل خانلری، تهران، 1379.
29. دستور زبان فارسی، تألیف: دکتر حسن احمدی گیوی، دکتر حسن انوری، تهران، 1374.
30. دوره آموزش زبان فارسی از مبتدی تا پیشرفته، در 3 جلد. مؤلف: مهدی ضرغامیان، تهران، 1377.
31. 1374 سیروس شمیسا، کلیات سبکشناسی، تهران،

(з блоку літератури)

1. Авеста в русских переводах (1861 – 1996). Сост., общая ред., примеч. и справочный разд. И.В.РАК. – СПб., 1997.
2. *Алексеева И.Ю.* К проблеме типологической характеристики персидской лирики XVIII

- в. (Литературное движение "Базгашт"). – Вестник МГУ. Сер. 13. Востоковедение. – 1979. – №3.
3. Алиев Г.Ю. Темы и сюжеты Низами в литературах народов Востока. – М., 1985.
  4. Амир Арслан. Персидский дастан. Пер. с перс. А.М. Шойтова. – М., 1978.
  5. Ардашникова Л.П., Рейснер М.Л. История литературы Ирана в послемонгольское время (XIII-XVII вв.). – М. 1996.
  6. Афсахзод А. Лирика Абд ар-Рахмана Джами. – М., 1988.
  7. Бертельс Е.Э. Избр. труды. История литературы и культуры Ирана. – М., 1988.
  8. Бертельс Е.Э. Избр. труды. История персидско-таджикской литературы. – М., 1960.
  9. Бертельс Е.Э. Избр. труды. Суфизм и суфийская литература. – М., 1965.
  10. Ватват, Рашид ад-Дин. Сады волшебства в тонкостях поэзии (Хада'ик ас-сихр фи дака'ик аш-ши'р). Перевод с перс, исслед. и коммент. Н.К.Чалисовой. – М., 1985.
  11. Ворожейкина З.Н. Литературная служба при средневековых иранских дворах. Очерки истории культуры средневекового Ирана. – М., 1984.
  12. Дорри Дж. Персидская сатирическая проза: Традиции и новаторство. – М., 1977.
  13. Дорри Дж.Х. Литература современного Ирана (Персидская проза XX века). Учеб.пособие. – М., 1998.
  14. История персидской и таджикской литературы. Под ред. Яна Рипки. Пер. с чеш. – М., 1970.
  15. Кляшторина В.Б. Современная персидская поэзия (Очерки). – М., 1962.
  16. Кляшторина В.Б. "Новая поэзия" в Иране. – М., 1975.
  17. Книга деяний Ардашира сына Папака. Транскрип., перевод со среднеперс., введ., коммент. и глоссарий О.М.Чунаковой.
  18. Комиссарова Д.С. Пути развития новой и новейшей персидской литературы. – М., 1982.
  19. Короглы Х.Г. Современная персидская проза (Краткий обзор. Тексты). – М., 1958.
  20. Кримський А. Історія Персії та її письменства./ Тв., т.4. – К., 1974.
  21. Крымский А.Ю. Низами и его современники. – Баку, 1981.
  22. Кримський А. Перський театр. / Тв., т.4. – К., 1974.
  23. Крымский А.Ю. Твори в п'яти томах. (I, IV). – К., 1973.
  24. Маленька Т.Ф. Іран, іранці та ми. Лінгвокраїнознавство Ірану. Навч. посібник. – К., 2004.
  25. Мирзоев А.М. Рудаки: Жизнь и творчество. Пер.: М.-И.О.Османов. – М., 1968.
  26. Мифы Древнего и раннесредневекового Ирана (зороастризм). СПб. – М., 1998.
  27. Османов М.-Н.О. Стиль персидско-таджикской поэзии IX-X вв. – М., 1974.
  28. Пригарина Н.И. Индийский стиль и его место в персидской литературе (вопросы поэтики). – М., 1999.
  29. Рейснер М.Л. Введение в иранскую филологию. Цикл лекций. – М., 1997.
  30. Рейснер М.Л. Газель в системе категорий классической иранской поэтики XI-XV вв. // Вестник Московского университета, Серия 13. Востоковедение, №3. – 1986.
  31. Рейснер М.Л. Касыда в системе категорий классической иранской поэтики XI-XV вв. // Вестник Московского университета, серия 13. Востоковедение, №3. – 1994.
  32. Рейснер М.Л. Эволюция классической газели на спреи (X-XIV века). – М., 1989.
  33. Рипка Я. История персидской и таджикской литературы. – М., 1970.
  34. Руссова С. Джерело перлин. Поетика східних літератур. – К., 1999.
  35. Система жанрів у літературах Близького та Середнього Сходу. – К., 2002.
  36. 1382. تراہی، سید محمد. نگاہی بہ تاریخ و ادبیات ایران. تهران،
  37. 1379. تمیم داری، احمد. تاریخ ادب فارسی. تهران،
  38. 1382. شمیسای، سیروس. نگاہی بہ سپہری. تهران: صدای معاصر،
  39. 1375. شمیسای، سیروس. سبک شناسی شعر. تهران: انتشارات فردوسی،
  40. 1379. شمیسای، سیروس. بیان. تهران: انتشارات فردوسی،
  41. 1374. شمیسای، سیروس. کلیات سبک شناسی. تهران: انتشارات فردوسی،

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут філології
Кафедра Близького Сходу

Спеціальність: Перська мова та література
Навчальний предмет: вступний іспит до магістратури

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Етимологічний аспект сучасної перської лексики. Основні шляхи розвитку словникового складу. Слова іранського фонду. Мовні контакти у минулому і сьогодні. Лексичні запозичення в перській мові.
2. Література Ірану часів арабського завоювання. Арабо-іранський літературний синтез. Трансформація арабської поезики на іранському ґрунті.
3. Прочитати текст та відповісти на запитання до нього.

Затверджено на засіданні кафедри Близького Сходу
Протокол № _____ від _____ 200 р.

Голова комісії
Зав. кафедри Близького Сходу

проф. Семенюк Г.Ф.
доц. Малецька Т.Ф.